

In Genesis 3 lezen we dat Adam en Eva, na de zondeval, uit het paradijs werden verdreven. Adams straf was dat hij de aarde moest bewerken om aan zijn voedsel te komen. 'Al zwoegende zult gij ervan eten zolang gij leeft, en doornen en distelen zal hij u voortbrengen'. Zie daar, de distel als een straffe Gods, menig boer en tuinliefhebber zal dit beamen. Terecht?

Akkerdistelpluis (Foto: Wolverlei/Martin Stevens)

Akkerdistel

Tekst: Jan Jaap Boehlé, Machteld Klees

Iedereen associeert distels met stekels, het zijn de stekeligste planten van de Nederlandse flora. Vooral de akkerdistel staat slecht bekend. Daartegenover staat dat distels voor insecten en zaadetende vogels zoals de putter (of distelvink) heel waardevol zijn. Hoog tijd dus om akkerdistel eens anders te bekijken.

Zaadverspreiding

Akkerdistel maakt heel veel pluis. Ze hebben dan ook de naam zich enorm te verspreiden. In praktijk

blijkt dat erg mee te vallen. De pluizen gaan op reis maar laten het zaad al heel snel vallen. Uit verschillende onderzoeken bleek dat het grootste deel van de zaden dichtbij de moederplant terechtkomt en niet verder dan zo'n 10 tot 40 meter reist. Bovendien is akkerdistel tweehuizig, met aparte mannelijke en vrouwelijke planten. Voor goede kruisbestuiving moeten de mannelijke en vrouwelijke planten niet te ver uit elkaar staan. De mannen verspreiden wel pluis maar zonder kiemkrachtig zaad. Alleen de vrouwelijke planten verspreiden zaden. Als een distel rijp wordt dan lijkt het alsof

het zaad door het vruchtpluis naar buiten wordt geperst. Let er maar eens op, hoe vaak er daadwerkelijk zaad aan het pluis hangt.

Ontwikkeling

Akkerdistel heeft zijn oorsprong in Eurazië waar het vooral langs rivieren groeit. Als cultuurvolger van de landbouwbedrijvende mens is het een kosmopoliet geworden voor de gematigde streken op het noordelijk halfrond. Het heeft als natuurlijke groeiplaats aanspoelgordels langs rivieren. Daar is grond in beweging, net als bij akkers. Kiemende akkerdistels zijn erg kies-

keurig. Het moet zonnige, warme, liefst vochthoudende, goed doorlatende maar niet te lichte grond zijn. Klei, leem, löss en krijt zijn favoriet. Het meeste zaad kiemt in het late voorjaar, met een kiemtemperatuur tussen 20-25° C. Zaad dat in de herfst ontkiemt ontwikkelt zich meestal onvoldoende en sterft in de winter af. Kiemend zaad vormt het eerste jaar een rozet en het tweede jaar een bloemstengel. Ook ontwikkelt het een horizontale wortelstok tot wel zes meter per jaar. Daarnaast zijn er verticale wortels die de diepte ingaan, wel twee meter of dieper. De wortels zijn vrij bros en breken snel af waarna ze weer uitgroeien. Ploegen of frezen is dus de manier om de plant effectief te verspreiden. Vandaar dat juist op akkers en grond waar gerommeld is, akkerdistels zich snel uit kunnen breiden.

**“Distels trekken is distels stekken
Distels maaien is distels zaaien”**

Uit dit rijmpje blijkt wel dat akkerdistel bestrijden een hele klus is. Voorkomen is beter, daarom is het goed om kiemplanten snel te verwijderen, voor hun wortels gaan uitgroeien. Ook maaien kort voor de bloei, als alle energie van de plant in de bloemknoppen zit, wordt wel aangeraden. De kans op hergroei en latere bloei in augustus is dan wel groot. Ook moet het gemaaid snel opgeruimd worden, anders rijpt het aanwezige zaad alsnog. Distels trekken stimuleert

de hergroei van de wortels. Serieuze groeihaarden worden wel bestreden door het inzaaien van lupine. Dat wordt een paar jaar regelmatig gemaaid. Door de concurrentie en schaduwwerking verdwijnt de distel. Akkerdistel is een typische pionierplant. Als de bodem tot rust komt en meer beschaduwd raakt door de komst van andere planten zal de distel na een jaar of vijf gaan verdwijnen. Vandaar de laatste regel van het rijmpje *‘maar distels laten staan is distels kapot laten gaan’*.

Distelverordening

In veel agrarische gebieden gold vroeger een distelverordening. Men was verplicht om akkerdistel, en soms ook kale jonker en speerdistel, tot 30 meter afstand van bouwland te bestrijden. Vaak werd dat per

provincie geregeld. Op veel plekken is de distelverordening afgeschaft of in onbruik geraakt. In een enkele provincie zoals in Friesland bestaat nog steeds een distelverordening. De distelverordeningen vonden hun oorsprong toen distels nog een echte plaag vormden en landarbeiders, vaak met blote handen, moesten oogsten. Inmiddels zijn distels uit het intensief gebruikte grasland vrijwel helemaal verdwenen. Akkers zijn nog steeds kansrijke groeiplekken maar de alom aanwezige maisakkers zijn te schaduwrijk voor distels. De veranderde landbouwmethoden en de gewijzigde opvattingen over uitzaaien en de ecologische rol van distels zorgden ervoor dat de meeste distelverordeningen afgeschaft zijn of een slapend bestaan leiden.

Akkerdistel in volle bloei (Foto: Wolverlei/Martin Stevens)